

Posudek školitelky na diplomovou práci Nely Syvulji na téma *Doktrína „unwilling or unable“ a právo na sebeobranu proti nestátním aktérům*

Diplomantka si pro svou práci zvolila velmi aktuální a současně kontroverzní téma doktríny *unwilling or unable*. Podle této doktríny má stát právo použít sílu na území jiného státu proti nestátnímu aktérovi, který na něj vede útoky, za situace, kdy druhý stát je neochoten nebo neschopen sám proti nestátnímu aktérovi na svém území aktivně zasáhnout. Doktrína není jen teoretický konstrukt, ale je využívána k právnímu ospravedlnění cílených útoků (targeted killing) na představitele nestátních skupin i zásahů většího rozsahu (např. vojenské angažmá části západních států na území Sýrie během tažení proti tzv. Islámskému státu). Doktorandka ve své práci řeší otázku, nakolik se doktrína *unwilling or unable* stala součástí mezinárodního práva a jaké parametry by zde případně měla či mohla mít. Práce je zpracována přehledně, má logickou strukturu a diplomantka v ní osvědčuje svou orientaci v mezinárodním právu a schopnost samostatné odborné činnosti.

1. Aktuálnost (novost) a náročnost tématu:

Doktrína *unwilling or unable* není zcela nová, v poslední době ale nabyla na významu a poutá rostoucí pozornost odborné veřejnosti. To je dáno zvyšujícím se počtem států, které se doktríny dovolávají při odůvodňování legality svých ozbrojených akcí na území cizích států. „Zlatý věk“ doktrína zažila během tažení proti tzv. Islámskému státu, kdy na ni v souvislosti s vojenskými akcemi na území Sýrie odkazovalo hned několik států. S jejím využíváním se lze ovšem setkat i po pádu tzv. Islámského státu a lze očekávat, že zůstane součástí mezinárodně právní argumentace přinejmenším některých států i nadále. Téma je tedy aktuální. Z hlediska nároků na zpracování platí, že asi hlavní výzvou v této oblasti byl zatím spíše omezený okruh pramenů, ze kterých mohla diplomantka vyjít. Např. v českém prostředí se tématem komplexně dosud nezabýval žádný autor. Z tohoto hlediska je práce novátorská.

2. Formální stránka práce a využití zdroje:

Diplomová práce má standardní délku (75 stran, z toho 52 strany vlastního textu) a standardní strukturu. Sestává z úvodu, čtyř částí a závěru, k nimž je připojen seznam použitých zdrojů a další podstatné náležitosti (abstrakty, klíčová slova). Práce je psaná odborným jazykem a nevykazuje žádné větší množství gramatických, terminologických či stylistických chyb. Diplomantka využila jak primárních zdrojů (mezinárodní smlouvy, rozsudky Mezinárodního soudního dvora aj.), tak sekundární literatury (odborné knihy, články aj.). S ohledem na novost tématu a prakticky nulovou míru jeho zpracovanosti v českém prostředí dominují mezi zdroji prameny v angličtině. Kladně hodnotit je třeba skutečnost, že při zjišťování národních postojů

jednotlivých států se diplomantka neomezila na reflexi těchto postojů u jiných autorů, ale vycházela přímo z prohlášení daných států. Způsob využití a citování zdrojů v diplomové práci odpovídá české normě.

3. Obsahová stránka práce:

Diplomová práce si, jak stojí v úvodu, klade za cíl prozkoumat doktrínu *unwilling or unable* a „zjistit, zda je tato doktrína státy využívána a zda je součástí pozitivního mezinárodního práva“ (str. 6). Diplomantka postupuje tak, že nejprve stručně představuje obecný zákaz hrozby a použití ozbrojené síly zakotvený v článku 2 odst. 4 Charty OSN, následně se podrobněji věnuje institutu sebeobrany, jeho jednotlivým podmínkám a typům (klasická, preemptivní, preventivní sebeobrany). Dále zaměřuje pozornost na to, zda a popř. za jakých podmínek je možné využít sebeobranu nikoli proti státu, ale proti určitému nestátnímu aktérovi, např. teroristické skupině. Správně upozorňuje na to, že v této věci nepanuje jednota a že přístup mezinárodního společenství, nebo aspoň některých jeho částí, se postupem doby vyvíjí. Zatímco v 80. letech byl vcelku široce uznávaný názor, podle něž sebeobrana byla možná v případě prokázání zapojení státu (prostřednictvím testu tzv. efektivní kontroly), časem došlo nejprve ke zmírnění testu (od efektivní k všeobecné kontrole) a nakonec, v pojetí některých států, k opuštění samotného požadavku na zapojení státu.

Tím vstoupila do hry doktrína *unwilling or unable*, kterou se diplomantka podrobně zabývá ve třetí a čtvrté části práce. Nejprve diplomantka osvětluje okolnosti vzniku doktríny, rozebírá klíčové pojmy *unwilling* a *unable* a zamýšlí se také nad vztahem obou pojmů. Následně představuje návrh podmínek aplikace doktríny *unwilling or unable*, s níž přišla americká autorka Ashley S. Deeks. V závěru třetí části si diplomantka klade otázku, zda se doktrína již stala součástí mezinárodního (obyčejového) práva. Zodpovídá tuto otázku spíše negativně tak, že „doktrína možná ještě není součástí mezinárodního práva, ale má nakročeno k tomu se jí stát“ (str. 46). Čtvrtá část diplomové práce obsahuje dvě případové studia věnované zásahům Turecka proti silám PKK/YPG na území sousedních států a likvidace vůdce organizace Al-Kajdá Usámy bin Ládina ze strany USA na území Pákistánu. Na studiích diplomantka ukazuje, jak by mohla fungovat kritéria navržená Ashley S. Deeks a k jakým závěrům by jejich aplikace v těchto konkrétních případech vedla. Závěr shrnuje obsah práce a jeho hlavní zjištění.

4. Závěry a doporučení:

Diplomová práce Nely Syvulji na téma *Doktrína „unwilling or unable“ a právo na sebeobranu proti nestátním aktérům* splňuje nároky kladené na tento typ kvalifikačních prací na

PF UK. Proto ji **doporučuji** k obhajobě a předběžně ji hodnotím jako **výbornou**. Během ústní obhajoby by se diplomantka mohla vyjádřit k těmto otázkám:

- 1) Diplomantka ukazuje, že doktrína *unwilling or unable* se dovolává omezený počet států. Jaký je postoj států ostatních? A jak lze tento jejich postoj (včetně případného mlčení) vykládat z pohledu formování obyčejového pravidla?
- 2) Jak diplomantka hodnotí postoj ČR k doktríně *unwilling or unable* uvedený na str. 45 diplomové práce? Doporučuje tento postoj zachovat, nebo nějakým způsobem změnit?

V Praze dne 20. prosince 2020

Doc. JUDr. PhDr. Veronika Bílková, PhD., E.MA